הא בדרווקא **והא** בדפורצני. והא דלמרינן מחזקתו מן התמד היינו מתמד דפורצני אבל דרווקני טוב מאד ואינס נעשים לעולם חומץ: **וסימניך סיסני.** בגמרא אשה יולאה (שבת סו.) גבי הקיטע יולא בקב שלו רבי יוסי אוסר גרסינן וסימניך סמ"ך סמ"ך הוא סימן טוב יותר והכא לא מצי למימר הכי משום דשערי בשי"ן כתיב:

טיפולין של בנו' עשירי'. וא"ת א"כ היינו (ג) תכשיטי נשים א ותירץ הר"י דאורליני"ש דהכא מיירי בפנים של מעלה ב (ד) דלא מאיס כל כך כשטופלים על פניהם ותכשיטי נשים היינו בפנים של מטה שטופלים להסיר השער דמאיס טפי: למה דסמידא בשר שמן דצפירתא דלא אפתח יין ישן עתיק עתיקו כל מילי דמעלי דהאי קשה להאי ודקשה להאי מעלי דהאי בר מזנגבילא רטיבא ופילפלי אריכתא ופת נקייה ובשר שמן ויין ישן דמעלי לכולי גופיה: שכר המדי: דרמו ביה מי שערי: וחומץ האדומי: דשדו ביה שערי אמר רב נחמן ו(בר יצחק) בתחלה כשהיו מביאין נסכים מיהודה לא היה יינם של יהודה מחמיץ עד שנותנין לתוכן שעורין והיו קורין אותו חומץ סתם ועכשיו אין יינם של אדומיים מחמיץ עד שנותנין לתוכן שעורין וקורין אותו חומץ האדומי לקיים מה שנאמר [1]אמלאה החרבה [2]אם מלאה זו חרבה זו ואם מלאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא [2]ולאם מלאם יאמץ תניא אמר רבי יהודה ביהודה בראשונה [3]הלוקח חומץ מעם הארץ אינו צריך לעשר מפני שחזקה אינו בא אלא מן התמד ועכשיו הלוקח חומץ מעם הארץ צריך לעשר שחזקתו אינו בא אלא מן היין וסבר רבי יהודה תמד לאו בר עשורי הוא והא [4](תניא) [5]אהמתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ורבי יהודה מחייב הכי קאמר לא נחשדו עמי הארץ על התמד אי בעית אימא נחשדו ולא קשיא הא [6]בדרווקא הא בדפורצני: וזיתום המצרי וכו': מאי זיתום המצרי [7]תנא רב יוסף תלתא שערי תלתא קורטמי ותלתא מלחא רב פפא מפיק שערי ומעייל חיטי וסימניך סיסני תרו להו וקלו להו וטחני להו ושתו להו [8]מדיבחא ועד עצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי מקמיט ליה לחולה ולאשה עוברה סכנתא: וזומן של צבעים וכו': הכא תרגימו מיא דחיורי דצבעי בהו לבא[9]: ועמילן של טבחים וכו': פת תבואה שלא הביאה שליש שמניחה על פי קדירה ושואבת הזוהמא: וקולן של סופרים וכו': הכא תרגומא פרורא דאושכפי רב שימי מחוזנאה אמר זה טיפולן של בנות עשירים שמשיירות אותו לבנות עניים איני והא תנא רבי חייא ארבעה מיני מדינה ושלשה מיני אומנות ואי אמרת טיפולן של בנות עשירים מאי מיני אומנות איכא ואלא מאי פרורא דאושכפי אמאי קרי ליה האי קולן של סופרים קולן של רצענין מיבעיא ליה אמר רב אושעיא לעולם פרורא דאושכפי (ה) ומאי קרי ליה קולן של סופרים דסופרים נמי מדבקין בהו ניירותיהן; רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים וכו': תכשיטי נשים סלקא דעתך אלא אימא אף טיפולי נשים דאמר רב יהודה אמר רב בנות ישראל שהגיעו

מעורב בו ומן המים נשאר בשמרים: **קורטמי.** מוריק"ל קרו"ג: **וסימניך.** שלא תטעה מאן אמר חיטי ומאן אמר שערי: **סמ"ך סמ"ך.** רב יוסף שיש סמ"ך בשמו אמר שערי: ליישנא אחרינא **וסימניך סיסני.** כלי ששמו כן דלמרינן (בכתובות) (ב"מ דף סז:) ואי אגגיניהו בסיסני קנה ושס כלי זה יהא סימן לגירסא זו דרב יוסף אמר שערי שני סמכי"ן יחד: **תרו להו.** שורין אותן יחד: **מדבחא ועד עצרתא.** מפסח ועד עצרת: **דקמיט.** עלור מנקביו: **מרפי ליה.** משלשלו: **ודרפי קמיט ליה.** למי שיש לו שילשול מעלרו: **סכנתא.** שמשלשל יותר מדאי: **מיא דחיורא.** מי סוכין: **דלבנו בהו לבא.** ברכ"ל: **פירורא דאושכפי.** גלו"ד. והרלענים מדבקין בו את העור כשמתחלק לשתים או מדבקין שתי עורות יחד לעשותן עבה ודרכן לתת בה קמח של שיפון. ולקמיה מפרש מאי של סופרים: **טיפולן של בנות עשיריס.** שהיא של סולת משיירות משיוריהן לבנות סופרים מלמדי תינוקות שהן עניים ומטיפולן של בנות עניים לא מצי למימר דעניות אין להן סולת אלא קיר. טיפול לשון מטפלו[6] ומדביק אותו דבר או קיר או סולת על בשרן להשיר **השער: והא תני ר' חייא.** ויהיב סימנא בהני דמתני' ואמר ארבע מיני מדינה שינו בהם הצריכין לכל אדם בין אומן בין לא אומן שהרי למאכל או לרפואה עשויין כותח שכר וחומץ וזיתום אבל זומן אינו ראוי אלא לצבעים וקולן של סופרים ועמילן של נחתומין[6]. נייר עשוי מעשבים ע"י דבק שקורין גלו"ד: **תכשיטי נשים.** הוא כחל ושרק ובשמים שמולות בצואריהן להריח ומאי חמץ איכא: **שהגיעו**

דסמידא. סולת: **דלפירתא דלא אפתח.** עז שלא ילדה: **עתיק עתיקו.** ישן של שלש שנים: **כל דמעלי.** לאולי זה קשה לזה המועיל לגב קשה לעיים או לאחד מתחלואי שאר האברים: **וזנגבילא.** זינזיבר"א: **דרמו ביה מי שערי.** שמטילין לתוכו מי שעורין כגון שכר שלנו ועוסין אותו במדי: **שכר המדי.** לפי שבאותן הימים אין נוהגין לעשות שכר אלא מתמרים ובמדי עוסין שכר ממי שעורין כעין אותן שלנו קרי ליה שכר המדי: **דשדו ביה שערי.** [1]בין נותנין שעורין שלמים כדי להחמיצו לפי שיינם טוב ואינו בא לידי חימוץ עד שנותנין לתוכו שעורין: **בתחילה.** כשבית המקדש קיים היו מביאין נסכים מיהודה ובזכות הנסכים היה טעם ביינם ולא היה מחמיץ כו': **אמלאה החרבה.** ריש"ל דקרא יען אמרה צור לירושלים האח וגו' אתמלא מן מורבנה של ירושלים ולור מאדום היא: **ולאם מלאם יאמץ.** כשעשו גבור עבקר חלש אין מלכות שניהם מתקיים יחד: **תמד.** בופי"ט. לפי שהיין היה טוב ואינו מחמיץ ואסתם חומץ שלהם מן תמד היה בא: **ועכשיו.** בטל טעם היין וממהר להחמיץ: **פטור.** מלעשר שהרי אין כאן אלא מיס שלא מצא אלא כדי מדתו ואע"ג דחזותיה וטעמיה חמרא קיוהא דפירא בעלמא הוא דעייל ביה: **ורבי יהודה מחייב.** לאזיל בתר חזותא וטעמא: **הכי קאמר.** מתניתא קמייתא לא נחשדו עמי הארץ מלעשר את התמד לפי שאינו חשוב בעיניהם לפיכך הלוקחו ממנו פטור מן הדמאי: **ואי בעית אימא נחשדו.** ורבי יהודה במתניתא קמייתא טעמיה משום דפטור אפי' ממעשר ואלא ובתמד דפורצני קאמר שנותנין מים בחרצנין והוא מחמיץ ומרתיח לאחר זמן כיין התוסס והיינו תמד ולית ביה אלא קיוהא דפירא והא דקתני ר' יהודה מחייב בדרווקא שנותנין בשמרים מים והוא נמי תמד בהוא מחייב ר' יהודה אע"ג דלא מצא אלא כדי מדתו לפי שהיין של שמריס

א) בדברי הימים ב' ל' ט. **ב)** [ר"ל בפנים שלו, ולא בפנים שלהם, ולא בפנים שלו עצמו, אלא בפנים שלו לאחרים, ולא בפנים שלהם עצמם, אלא בפנים שלו עצמו, ר"ל

שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לשנים. שיש להן שערות כאילו הגיעו לפרקן והן לא הגיעו לכלל שנים ובוחות על כך: **עשירות טופלות אותן בסות.** ומשיר את השער: **אנפיקינון.** במנחות [פה:] תנן אנפקינון לא יביא ומפרש ר' יהודה אנפקינון הוא שמן זית כו': **סטכס.** לא

למה מנו חכמים את אלו. תימה לרשב"ם הא מיצטריך למנותם לאשמועינן שהן בלאו ולא בכרת ותירץ ר"י דלא הוה ליה לאשמועינן אלא תרי מיניהו[8] חד לנוקשה בעיניה וחד ע"י תערובת ועוד הקשה דת"ק שמנאם לית ליה הא כללא דהא איכא תכשיטי

[6] שהגיעו לפרקן ולא הגיעו [7] לשנים בנות עניים טופלות אותן בסיד בנות עשירים טופלות אותן בסולת בנות מלכים בשמן המור שנא' [1] ששה חדשים בשמן המור [2] מאי שמן המור רב הונא בר ירמיה אומר סטכת רב ירמיה בר אבא אמר שמן זית שלא הביא שליש תניא ר' יהודה אומר אנפיקנין שמן זית שלא הביא שליש ולמה סכין אותו מפני שמשיר את השיער ומעדן את הבשר: זה הכלל כל שהוא ממין דגן: תניא א"ר יהושע וכי מאחר ששנינו כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח למה מנו חכמים את אלו כדי שיהא רגיל בהן ובשמותיהן כי הא דההוא בר מערבא איקלע לבבל הוה בישרא בהדיה אמר להו קריבו לי מתכילתא שמע דקאמרי קריבו ליה כותח כיון דשמע כותח פירש: הרי אלו באזהרה: מאן תנא דחמץ דגן גמור ע"י תערובות ונוקשה בעיניה בלאו אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא דתניא שיאור ישרף ונותנו לכלבו והאוכלו בארבעים הא גופא קשיא אמרת שיאור ישרף אלמא אסור בהנאה והדר תני ונותנו לפני כלבו אלמא מותר בהנאה הכי קאמר שיאור ישרף [3] דר"מ לר' מאיר דר' יהודה לר' יהודה ונותנו לפני כלבו דר' מאיר לר' יהודה והאוכלו בארבעים אתאן לר' מאיר שמעינן ליה לרבי מאיר נוקשה בעיניה בלאו וכל שכן חמץ דגן גמור על ידי תערובת רב נחמן אמר ר"א היא דתניא [4] על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בלאו דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בלא כלום ושמעינן ליה לר' אליעזר דאמר חמץ דגן גמור על ידי תערובת בלאו וכל שכן נוקשה בעיניה ורב נחמן מ"ט לא אמר כרב יהודה אמר לך דילמא עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא נוקשה בעיניה אבל חמץ דגן גמור על ידי תערובת לא ורב יהודה מ"ט לא אמר כרב נחמן אמר לך עד כאן לא קאמר ר"א התם אלא חמץ דגן גמור ע"י תערובת אבל נוקשה בעיניה לא אמר תניא כוותיה דרב יהודה [2] כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי יכול יהא ענוש כרת ת"ל [3] כי כל אוכל חמץ ונכרתה על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו מאן שמעת ליה דאמר על עירובו בלאו ר"א היא ואילו נוקשה בעיניה לא קאמר ש"מ נוקשה לר"א לית ליה ור"א עירובו בלאו מנא ליה דכתיב כל מחמצת לא תאכלו אי הכי כרת נמי לחייב דהא כתיב [4] כי כל אוכל מחמצת ונכרתה ההוא מיבעי ליה [5] לכדתניא [6] (מחמצת) אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת ד"א מניין ת"ל כל [3] מחמצת ונכרתה אי הכי דלאו נמי להכי הוא דאתא אלא טעמא דר"א מכל התם נמי הכתיב כל ההוא מיבעי ליה לרבות את הנשים נשים מדרב יהודה אמר רב נפקא [7] דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא [5] איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב [7] איש לאשה לכל עונשין שבתורה איצטריך

סלקא

[8] א מ"י פ"ש מהלכות ממרים הלכה ו ומגיד לאוין עט:

לעזי רש"י

אישקלייר"א. יבחיק (את העור).

מוסף תוספות

א. כותח הבבלי ועמילן של טבחים. תוס' שאלק. ב. אבל לענין תודה לא איתרבי וחמרץ גמור בעינן. תוס' סלמ"ש. ג. דלמא. שם. ד. ומה בכך הא אמרינן דאיתרבי חמץ נוקשה לענין שבתודה ושתי הלחם. שם.

רבינו חננאל

תניא אמר ר' יהושע וכי מאחר ששנינו כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח, למה מנו חכמים את אלו כותח הבבלי ושכר המדי ושאר המנויין במשנה, והלא בכלן יש בהן מין דגן והרי זה עובר בפסח. אלא כדי שיהא בקי בהן ובשמותיהן, כי ההוא דאמר להו הבו לי מידי למכלא ביה רפתא. שמע דקאמרי הבו ליה כותחא הוה ליה בהדיה בשרא, כיון דשמע כותחא פירש, דידע דאית ביה נסיובה דחלבא. הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת. אמרינן מאן האי תנא דאית ליה חמץ דגן גמור על ידי תערובת, כגון כותח הבבלי וכיוצא בו, ונוקשא בעיניה כגון עמילן של טבחים וזומן של צבעין וקולן של סופרים בלאו. אמר רב יהודה אמר רב ר"מ הוא, דתניא שיאור ישרף וכו', ואוקימנא שיאור דקרי ליה ר"מ שיאור, והוא הכספת פנים, תני ישרף, וכן שיאור דקרי ליה ר' יהודה שיאור, והוא כקרני חגבים, תני ישרף, ושיאור דר' מאיר דהוא הכספת פנים כגון נוקשא בעלמא הוא אומר ר' יהודה נותנו לפני כלבו, כלומר מותר בהנאה, ור' מאיר אומר האוכלו בארבעים. מיהא שמעינן ליה לר' מאיר דאמר נוקשה בעיניה בלאו, פירוש נוקשה שאינו חמץ גמור וכל שכן חמץ על ידי תערובות. רב נחמן אמר, מתני' ר' אליעזר היא, דתניא על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו, דברי ר' אליעזר. וחכמים אומרים על עירובו בולא כלום. שמעינן ליה לר' אליעזר דאמר חמץ דגן גמור על ידי תערובת בלאו, וכש"כ נוקשה בעיניה. רב יהודה לא אמר כרב נחמן, אמר לך רב יהודה ר' אליעזר לא אמר אלא ע"י תערובות שהוא בלאו, אבל נוקשא בעיניה לא. תניא כרב יהודה, כל מחמצת לא תאכלו, לרבות

מוסף רש"י

שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לשנים. שהגיעו שתי שערות ולא כאו שנים שערות ולא כאו לכלל שנים הלאומיות לכך ומתכיסות בדבר (שבת פ:) שאין בנות י"ב שנה ויום אחד שעדיין אינו דין שיהא להן שער (מר"ק פ:). טופלות. מוסמות (שבת פ:) הסיער בסיד ומכיירות אותן (מר"ק פ:) אורחת דמיגלת נקב, שדרכן להסיר לפי שלא הגיעו לפרקן ולכך עניות טופלות בסיד (שם מכת"י). סטכת. שקורין בלשו"ל (מנחות פו:). אנפיקנין. דתנן במנחות (פה:) אין מביאין אנפיקנין (שבת שם). שלא הביא שליש.

שלא כיסלה שלים (מר"ק שם). ולמה סכין אותו. הייטו שמן המור (שבת שם) לו: אכל הי קא מהדר דקאמר טופלין כו' (מר"ק שם). שמשיר את השיער. לפי שהוא נוסר יש בו כח (מנחות שם), ומעדן את הבשר. מלגיה (מגילה יג. ובב"ח הוסיף: ומצהיר). לכל עונשין שבתורה. לאו וכרת, אבל עשה לא הוי עונש הלכך מצות עשה שאמון גרמא נשים פטורות, אבל לא תעשה בין שאמון גרמא בין שלא אמון גרמא נשים חייבות (יבמות פז:).

למנותם לרבות חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו. מאן דשמעת ליה בהדיא על עירובו בלאו ר' אליעזר, ואלו הני דפשיטנא דאינון נוקשה בעיניה דומא של צבעין ועמילן של טבחים וקולן ווזיתום שיירינהו, ש"מ דלית ליה לר' אליעזר נוקשה בעיניה בלאו ואיתוקמא דמתני' ר"מ הוא. ואפילו הכי דרשינן טעמא דר' אליעזר עירובו בלאו מנא ליה, ופשטינן מדוקיא דקרא מדהוה ליה למכתב מחמצת לא תאכלו, וכתב כל מחמצת לא תאכלו. ואפילו ע"י תערובות בלאו. ואם תאמר אי הכי אפילו כרת נמי ליחייב, דהא כתיב מחמצת ונכרתה. ודחינן ההוא מחמצת דכרת מיבעי ליה להכין, אין לי חמץ שנחיצר עליו [כרת] אלא חמץ שנתחמץ מאליו, נתחמץ ע"י ד"א כגון ע"י שאור וכיוצא בו מנין, ת"ל כי כל אוכל מחמצת ונכרתה, לרבות את שנתחמץ מחמת ד"א. אי הכי אימא מחמצת דלאו נמי להכי הוא דאתא, ושנינן טעמא דר' אליעזר דדריש מכל מדכתיב כל מחמצת לא תאכלו ואפילו עירובו. אי הכי כרת נמי הכתיב ביה כל, ההוא כל לרבות הנשים שחייבות בחמץ. ודחיקינן דוקיא דהני קראי, בלאו דחמץ כתיב כל מחמצת לא תאכלו, כתב כל מחמצת לרבות כל המחמיצין ואפילו ע"י תערובת לא תאכלו לאוקמיה בלאו. [נ"א: ואפילו ע"י תערובת לא תאכלו נמי] [ואמרינן] לא [ואידך] זמנין דכתב ליה לכל בני אדם שהם באוכלים שנאמר כי כל אוכל מחמצת ונכרתה, מדכתיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה, לרבות כל מי שאוכל ואפילו נשים. ואסיקנא דנשים חייבות באכילת מצה ואסורות באכילת חמץ בפסח.

הפס נמי. גבי כרת הא כתיב כל אוכל מחמצת ונכרתה: **נלו עונשין.** מכאן שהנשים חייבות על כל לא תעשה שבתורה שהרי עונשן מלקות: מצות

כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי. יכול יהא ענוש כרת ת"ל כי כל אוכל מחמצת ונכרתה על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו. מאן דשמעת ליה בהדיא על עירובו בלאו ר' אליעזר, ואלו הני דפשיטנא דאינון נוקשה בעיניה דומא של צבעין ועמילן של טבחים וקולן ווזיתום שיירינהו, ש"מ דלית ליה לר' אליעזר נוקשה בעיניה בלאו ואיתוקמא דמתני' ר"מ הוא. ואפילו הכי דרשינן טעמא דר' אליעזר עירובו בלאו מנא ליה, ופשטינן מדוקיא דקרא מדהוה ליה למכתב מחמצת לא תאכלו, וכתב כל מחמצת לא תאכלו. ואפילו ע"י תערובות בלאו. ואם תאמר אי הכי אפילו כרת נמי

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

ה א מיי׳ פ״ו מהלכות מלה הלכה י סמג עשין מ טוש״ע או״ח סי׳ תעב סעיף יד:
ו ב מיי׳ פ״ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ה סמג לאוין שיח:
ג [מיי׳ פ״ד מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ טז]:

תורה אור השלם

1. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג
2. כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַיְיָ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כה
3. כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיְיָ לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא ב יא
4. מִיֵּין וְשֵׁכָר יָזִיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: במדבר ו ג

רבינו חננאל

ואמרינן מאי חזית דהאי כל דכתת מרבית לנשים בכרת וממעט עירובין מכרת. אימא לרבות עירובין בכרת. ואמרינן מסתברא קאי באוכלין מרבה אוכלין, כלומר כתב כל אוכל לרבות כל אדם האוכל ואפילו נשים, וכתיב כל מחמצת לרבות כל המתחמץ ואפילו ע״י תערובת בלאו, אבל לית ליה אורחא דקרא כדקאי באוכלין למשבק אוכלין לרבויי נאכלין. ואמרינן איני דכל היכא דקאי מן הבהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה׳, אין לי אלא חלב תמימים הראוין ליקרב, חלב בעלי מומין מנין, ת״ל מן הבהמה, חלב חולין מנין, ת״ל כי כל, והא הכא כי אוכל חלב כתיב, דמשמע אוכלין וקאי באוכלין וקא מרבי חלב חולין דנאכלין. ושנינן היכא דליכא אוכלין מרבה נאכלין, אבל היכא דאית ליה לרבות אוכלין כגון הנשים לא שבק אוכלין ומרבה נאכלין. והבגן דלית להו לאו בעירובין, משום דלא דרשו כל, אם כן נשים שחייבות בכרת מנא להו. ושנינן כל לא דרשי, כי כל דרשי, ובכרת כתיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה. ואקשינן לר׳ אליעזר נימא כל לרבות נשים, כי כל לרבות עירובין בכרת, דתניא שאור לא תקטירו, אין לי אלא כולו, מקצתו מנין, ת״ל כל שאור, פירוש כלום משאור, אפילו מקצתו. עירובו מנין, ת״ל כי כל שאור לרבות שאור ותו לא, אפילו כותח הבבלי לרבי אליעזר היתר מצטרף לאיסור, והוה ליה

מסורת הש״ס

(א) [ל״ל אלעזר], נקמן לא; (ב) [ל״ל אלעזר], נקמן לא; (ג) [ל״ל נמחוק כמו שמוחק הרש״ק בכריתות סה: גבי רב תחליפא אחוה דרב הונא כר תחליפא ועי׳ לקמן קח: וזכחים ע:]; (ד) מנמחות נח.; (ה) [שבת יב.]; (ו) [שמות יב]; (ז) [ע״א]; (ח) [מנחות נח:]; (ט) [וע״ע תוס׳ יבמות ל. ד״ה לכתיב ותוס׳ שבועה כ: ד״ה כל ותוס׳ מנחות מנ. ד״ה וכ״ש ותוספות ערכין ג: ד״ה הגי]; (י) [וע״ע תוס׳ זבחים פב. ד״ה מ״ל ותוס׳ מנחות יא: ד״ה קומץ אות סס ס״ו: ד״ה אמר]

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כתם וכו׳ נפקו דחשווה: (ב) ד״ה עירובו וכו׳ דאינו בעין:

מוסף רש״י

עירובו מנין. שעירבו עם מלה לגמ׳ מינכר (מנחות נח:). שהרי אמרה תורה משתת. לרבות שאפילו לא הוי איסורי מיר כשיעור, ואיתר משלימו לכזית שהוא מיב (נזיר לה:).

מוסף תוספות

א. דהיכא דאיכא לאקושי לחומרא ולקולא, לחומרא מקשינן. תוס׳ שאנץ. ב. דהכי פירושו לא תאכל עליו חמץ למי שצוה לו שיאכל מצות אבל למידרש איפכא מרישיה לסיפיה אין סברא למידרש. תוס׳ ר״פ. ג. משמע דאפי׳ לנשים אסירי. תוס׳ הכא״ש. ד. וגו׳ עירובו מנין דהיינו חצי זית היתר וחצי זית איסור דמצטרפין ת״ל כי כל. תוס׳ שאנץ. ה. דלאביי מקצתו היינו חצי זית שאור בלחודו ולרבא מקצתו היינו חצי קומץ שאור ואית ביה כזית. מ׳ הר״ן. ו. כיון דדריש ברישא היתר מצטרף לאיסור. והדר עירובו. תוס׳ הרא״ש.

רבינו חננאל (המשך)

עירובו, מאן שמעת ליה דדריש כל ר׳ אליעזר ודרש כי כל לרבות עירובין, ועלתה בקושיא. אמר ר׳ אבהו א״ר יוחנן אין היתר מצטרף לאיסור, חדץ מאיסורי נזיר, שהרי אילו אמרה תורה משרת ענבים הייתי למד שמשרת ענבים בלבד הוא אסור, למה כתב כל לאסור עירובין. דעיירי אמר אף שאור בבל תקטירו היתר מצטרף לאיסור, ואם יש מקצת שאור ומצה משלים לכזית חייב. כמאן דר׳ אליעזר דמרבה עירובין מכל. ומקשינן אם כן הוא כי דעיירי אליבא דר׳ אליעזר קאמר, אמאי אמר לזעירי למימנינהו לכלהו.

סלקא דעתך אמינא כל שישנו בקום אכול מצה. תימה לר״י היכי סלקא דעתך למידרש הכי אדרבה איפכא יש לדרוש דלמחומרא מקשינן [א] ואור״י דס״ד דאורחיה דקרא דסיפא מפרש לרישיה [ב] משום הכי אמר דבאכילת מלה תלוי דכתיבא בסוף ועוד יש לומר דהכא יש לדרוש יותר היתר לנשים משום ג״ש דטו״ו מחג הסוכות והוו מיפטרי ממלה כמו מסוכה דפטור להו בהדיא בפ׳ הישן (סוכה כח.) מהלכה למשה מסיני יש מקשים למה נשים אין חייבות בציצי משום דכל שישנו בציצית שעטנז ישנו בגדילים כדדרשינן בערכין (דף ג:) גבי כהנים ולפירוש ר״י דפי׳ דמסיפא לרישא סברא לדרוש קשה להפך שלא יהו נשים חייבות בכלאים וכי תימא ה״נ והא בפ״ק דביצה (דף יד:) משמע דכלאים לא חזו למידי [ג] : **אין לי אלא בולו מקצתו מנין.** נפקא כל המנחות באות מלה (מנחות נח.) מפרש אחיי אין לי אלא כולו דהיינו כזית מקצתו תלי זית מנין ורבא אמר אתם דה״ק אין לי אלא קומץ כולו מקצת קומץ מנין ומסיק אתם דאיכא ביניהו דאחיי אלא סבר דיש קומץ בפחות מכ׳ זיתים דהיינו כזית לכך מפרש כולו כזית וסבר נמי דיש הקטרה בפחות מזית ואע״ג דבפ׳ כילד צולין (לקמן עט.) א״ר יהושע כל הזבחים שנתחייב מהן כזית בשר וכזית אלב זורק את הדם משמע דאין הקטרה בפחות מכזית הכא היינו טעמא משום דסבר דיש קומץ בפחות מכ׳ זיתים א״כ כשריבה הכתוב אלי קומץ ע״כ ריבה אלי זית ורבא סבר אין קומץ בפחות מכ׳ זיתים ואין הקטרה בפחות מזית:

מאן שמעת ליה דדריש כל ר׳ אליעזר. אף על גב דר״ע נמי דריש כל בפ׳ התערובות (זבחים פב.) גבי כל חטאת [ד] לא קשה דאפילו יהא כר״ע מ״מ לא מיסתמיט תנא למימר (איסכור) שיהא תערובת חמץ בכרת ועוד נראה לר״י דאפילו לרבנן דלא דרשי הכא כל דרשי בעלמא בריש מרובה (ב״ק סג.) דאמר כל רבויא הוא ובפ׳ שני דסוכה (דף כח.) גבי כל האזרח דווקא הכא לא דרשי בדבר שאין סברא לרבות כגון עירובו וכגון נשים משום היקשא וכגון מקלת בגל תקטירו וה״פ כמאן כר״א דדריש כל אפילו לדבר שאין סברא לרבות כגון עירובו וכגון נשים ואתא קאמר נמי דרבנן לא דרשי כל:

חוץ מאיסורי נזיר. אע״ג דחטאת נמי קאמר לקמן לרבי יוחנן היתר מצטרף לאיסור הכא לא חשיב חטאת דנקדשים לא קמייירי:

כמאן בר״א דדריש כל. נראה לר״י דזעירי משמע ליה דשאור היתר מצטרף לאיסור מדקתני עירובו מנין ת״ל כי כל ומדרבי עירובו א״כ היתר מצטרף לאיסור והיינו כדרבא דלדידיה ה״פ מקצתו מנין היינו זית שלם [ה] אבל לאביי דמפרש מקצתו מנין אי זית אייתר מצטרף לאיסור לחודיה מיקריב והא דמרבה עירובו היינו כשמתערב לגמרי ולא אמר שיתבטל האיסור אגב היתר והא דקאמר כמאן כר״א דדריש כל משום דלרבנן אף על גב דדרשי כי כל לא מוקמא ליה לרבות עירובו אלא לרבות מקצתו וכ״ש פירש דזעירי משמע ליה מקצת היינו אלי זית קומץ דשאור ואלי זית דמצה ואין מעורבין אלא כל אחד ביכר וק״ל לפירושו טובא אלא הוי זעירי לא כאביי ולא כרבא [ו] ועוד מאי קאמר כמאן כר״א הא כרבנן נמי אתיא דהא כי כל דרשי ומוקמינן ליה אמקצתו דהיינו היתר מצטרף לאיסור לפ״ה ועוד באחמץ מנ״ל תערובת כיון דלריך קרא להיתר מצטרף לאיסור [ז] ועוד דלפ״ה נ״ל מקצתו מנין פי׳ אלי זית לאיסור ואלי זית היתר שאינם מעורבים יאמר דאי לאו הכי היינו עירוב ולקמן גבי חטאת משמע דאין היתר מצטרף לאיסור אם לא שיתערב האיסור וההיתר יאמר דהא אמר עד שיבלע בבשרה: לענין

מלום עשה שהזמן גרמה. נפקא לן בפ״ק דקדושין (דף כט.) דנשים פטורות: **קמ״ל.** אלי כל דמוזהרות על החמץ וכיון דמוזהרות על לאו דחמץ חייבות בעשה דאכילת מלה לילה הראשון ואע״ג דזמן גרמה כר׳ אליעזר הואיל וישנן בבל תאכל חמץ דנפקא לן מכל אוכל חמץ [ח] **קאי באוכלין.** כל דגבי כרת באוכלי חמץ כתיב אבל כל דאזהרה בנאכל כתיב [ט] כל מחמצת: **קאי באוכלין מרבה נאכלין.** בתמיה: **אשר יקריב.** משמע קדשים ושיהיו תמימים: **הפס דליכא לרבויי אוכלין.** דהא נשים מדרב יהודה נפקי [י] דשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה [יא] : **הכא דליכא לרבויי אוכלין.** דנשים באיסור חמץ דלא נפקי לן מדרב יהודה כדאמרן לעיל לא שביק אוכלין ומרבה נאכלין: **ופרכינן ורבנן.** דפליגי אדר״ש בעירוב דחמץ כיון דלית להו לאו בעירוב פשיטא כל דכתיב גבי אזהרה דכל מחמצת לא דרשי והשתא על כרחך כל דגבי כרת לרבויי נשים נמי לא דרשי ואלא נשים מנא להו: **כל.** דגבי אזהרה דלא כתיב כי בהדיא לא דרשינן לרבויי נאכלין דעירוב אבל גבי כרת דאוכלין כתיב כי כל אוכל דרשינן ליה: ומקשינן **ור״ש אימא כל.** דכרת לרבויי נשים כי כל דכרת לרבויי עירוב נמי לכרת דכיון דליכא תו אוכלין לרבויי מרבינן ביה נאכלין כדאמרן גבי אלב ואימא על עירובו בכרת: **אין לי אלא כולו.** בזמן שכל ההקטר מן השאור: **מקצתו.** אלי זית שאינו הקטר שלם דאין הקטרה פחותה מכזית [יב] : **עירובו מנין.** [ג] כשאינו בעין אלא מעורב ונבלע עם מנחה הוצגת של מצות לאחר שפתתן דאינן בעין: **אין היסר מצטרף לאיסור.** אלא אלי זית אלב ואלי זית בשר בצת אחת אין היתר מצטרף לאיסור לאחייבו חוץ מאיסורי נזיר שאם אכל אלי זית ענבים ואלי זית לחם בצת אחת חייב שהרי אמרה תורה משרת ענבים לא ישתה חייב על שריית פתו ביין ואי איכא מיין לחודיה כזית למה לי קרא. וכל משרת לא גרסינן ואית דגרסי ליה ומפרשי דאפילו לרבנן דלא דרשי כל וכל דרשי ולא היא דהא פרכינן לקמן [מד.] אלי דלא היא דהא פרכינן לקמן [מד.] אלי ישנן בקום אכול מצה: **קאי באוכלין.** כל דגבי כרת באוכלי חמץ כתיב אבל כל דאזהרה בנאכל כתיב [יג] כל מחמצת: **קאי באוכלין מרבה נאכלין.** בתמיה: **אשר יקריב.** משמע קדשים ושיהיו תמימים: **הפס דליכא לרבויי אוכלין.** דהא נשים מדרב יהודה נפקי [יד] דשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה [טו] : **הכא דליכא לרבויי אוכלין.** דנשים באיסור חמץ דלא נפקי לן מדרב יהודה כדאמרן לעיל לא שביק אוכלין ומרבה נאכלין: **ופרכינן ורבנן.** דפליגי אדר״ש בעירוב דחמץ כיון דלית להו לאו בעירוב פשיטא כל דכתיב גבי אזהרה דכל מחמצת לא דרשי והשתא על כרחך כל דגבי כרת לרבויי נשים נמי לא דרשי ואלא נשים מנא להו: **כל.** דגבי אזהרה דלא כתיב כי בהדיא לא דרשינן לרבויי נאכלין דעירוב אבל גבי כרת דאוכלין כתיב כי כל אוכל דרשינן ליה: ומקשינן **ור״ש אימא כל.** דכרת לרבויי נשים כי כל דכרת לרבויי עירוב נמי לכרת דכיון דליכא תו אוכלין לרבויי מרבינן ביה נאכלין כדאמרן גבי אלב ואימא על עירובו בכרת: **אין לי אלא כולו.** בזמן שכל ההקטר מן השאור: **מקצתו.** אלי זית שאינו הקטר שלם דאין הקטרה פחותה מכזית [טז] : **עירובו מנין.** [ג] כשאינו בעין אלא מעורב ונבלע עם מנחה הוצגת של מצות לאחר שפתתן דאינן בעין: **אין היסר מצטרף לאיסור.** אלא אלי זית אלב ואלי זית בשר בצת אחת אין היתר מצטרף לאיסור לאחייבו חוץ מאיסורי נזיר שאם אכל אלי זית ענבים ואלי זית לחם בצת אחת חייב שהרי אמרה תורה משרת ענבים לא ישתה חייב על שריית פתו ביין ואי איכא מיין לחודיה כזית למה לי קרא. וכל משרת לא גרסינן ואית דגרסי ליה ומפרשי דאפילו לרבנן דלא דרשי כל וכל דרשי ולא היא דהא פרכינן לקמן [מד.] אלי דלא היא דהא פרכינן לקמן [מד.] אלי מיבעיא ליה לכדתניא משרת ליתן טעם כעיקר ואם איתא ניתא ליה אלא טעמא דידי מוכל אלא ממשמעותא דמשרת נפקא ליה וכל לא דרשי: **אף שאור בל תקטירו.** נמי היתר מצטרף לאיסור אלי זית קומץ דשאור ואלי זית דמצה ואינן מעורבין אלא כל אחד ביכר: **כר״א דדריש כל.** לעיל ומהתם נפקא ליה כדאמרן לעיל מקצתו מנין ת״ל כל ודרשי ליה הכי מקצתו מנין אלי זית אשור ואלי זית מצה עמו: אפילו

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אפילו חמץ נמי. להא אמרינן[ז] על עירובו בגלח והיינו נמי היתר מצטרף לאיסור: ומשני **אין הכי נמי.** דחמץ בפסח היתר מצטרף לאיסור והאי דנקיט שאור לאפוקי מדאביי דאמר בתמנתות בחות[ח] יש הקטרה בפחות מכזית וחייב בהקטרת שאור כל דהו ולא בעי לירוף ומתרץ לברייתא דלעיל הכי אין לי אלא כזית תלי זית מנין ת"ל כל וליף מינה דיש הקטרה לפחות מכזית קא משמע לן דאין הקטרה ואי איכא לירוף אין ואי לא לא: **נהא שמעתא.** **דר' יוחנן: המקפה.** מבשיל קפוי ועב של תרומה כגון דייסא והשום והשמן המתוגן בו לתבלין היו של חולין: **פסל את.** כל הקדירה דמקפה עיקר וטבול יום פוסל את התרומה: **מקום מגעו אמאי פסל הא בטלו להו תבלין ברובא.** דקא ס"ל דימוע מדרבנן הוא דאסור: **ואמר רבה בר בר חנה.** דימוע מדאורייתא הוא וזר לוקה עליו בכזית משום דיש שם תרומה עלה הלכך לגבי טומאה נמי שם תרומה עלה ומיהו לא תמירא בתרומה עצמה ליפסול את כולן ומ"ט זר לוקה עליו בכזית משום זרות הא לא אכל כזית תרומה לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור: ומשני מאי לוקה בכזית דקאמר כזית בכדי אכילת פרס שאם אכל פרס ממנו שיעור אדרבה ביאיס יש בו כזית תרומה. וקי"ל דכל שיעורי אכילת איסור בין כזית של חלב ודם ובין כותבת דיוס הכפורים מצטרפת אכילת השיעור בכדי שהייה זו שאם אכל כחדגל חלב וזזר ואכל כחדגל עד שהשלים לכזית אם אין מתחילת האכילה ועד סופה יותר משהיית כדי אכילת פרס באכילה בינונית מצטרף והוי כמו שאכלו בבת אחת וחייב. והכא נמי יש כאן תרומה כדי להצטרף כזית באכילת פרס ממנו: **וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא.** בתמיה. הא דאמור רבנן כזית מצטרף כשיעור שהיית אכילת פרס מי הוי מדאורייתא הלכה למשה מסיני כשאר שיעורין דקא אמרת לוקה ומתרצת משום דאכיל כזית מאיסור בר מהימר: **אמאי פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בכותח.** נהי נמי דלא דרשי כל גרגות עירובו הא אכיל מיהא מאיסור כזית בכדי אכילת פרס: **ואלא מאי.** סבירא לך האי לוקה דרבה משום דהיתר מצטרף לאיסור ובחד כזית קאמר דלקי: **סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה.** יצטרף כזית לאיסור ולימייב: **אלא גרס:** הגח לכותח הבבלי. דלא אכיל כזית מן החמץ כשיעור שהיית אכילת פרס דהא כותח אינו עשוי לאכול אלא לטבל ואי מתרמי ואכיל ליה ממש דהשתא איכא כזית ממהר להצטרף כשיעור אכילת פרס ממנו: **בטלה דעתו.** ולא אכילה היא לחיובי עלה: **ואי מישער קא שער.** מטבל בתוכו כדרכו ליכא כזית מן החמץ בכדי שהיית אכילת פרס שכשאכל כדי אכילת פרס ממה שטיבל בתוכו לא אכל מן הכותח אלא מעט או שני זיתים או אדרבה ובהוה פורתא ליכא מן החמץ כזית. ושכר המדי נמי אף על גב דשתי ליה בעיניה מיהו אין לך שותה ג' וג' כוסות שלא יפקיע וישהה בינתיים הלכך בכדי שהיית אכילת פרס לא שתי כזית מן החמץ לבד מן המים ושאר התערובת שסתם שכר עיקרו מן התמרים או מתאנים אלא שבמדי מערב עמהם מי שעורין קלת: **פרס.** הוא חצי ככר ששיערו בו עירובי תחומים שהוא מזון שתי סעודות וחציו לבית המנוגע לטמא בגדים אם יש בה כדי אכילתו שנתנה תורה שיעור שהייתו כדי סעודה דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו והלכה למשה מסיני דחצי ככר של שמונה ביצים הוא סעודה: **שתי מדוכות.** שהתבלין נידוכין בתוכן פלפלין וזנגביל: **אלו לפוך אלו.** ממדוכות לתוך הקדירות: **מופרין.** קדירות חולין לזר: **היכי אמרינן שאני אומר.** ותלינן לקולא בעון מיתה ודילמא תרומה לתוך חולין נפל וכי אכיל לה איכא כזית תרומה באכילת פרס אלא שמע מינה אי נמי ולאי נפל לא מייחב משום כזית בכדי אכילת פרס אלא מדרבנן וכי מספקא לן תלינן לקולא: במסכת מזיר [לו:] גרסינן **ואלא מאי היתר מצטרף לאיסור היכי אמר שאני אומר אלא הגח לכותחא בבבלי דמדרבנן.** דלהשתא דגבל מילושך ולהכי כתיב [דבריס ימ]: **קופות.** גדולות ובתוכן דגן דהוא תרומה לאורייתא: ליתן

לענין חמץ בפסח נמי אין הכי נמי ולאפוקי מדאביי דאמר יש הקטרה לפחות מכזית קמשמע לן דהקטרה לאו לפחות מכזית יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי לרב דימי וכל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור והתנן במקפה של תרומה והשום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו בלבד והוינן בה מקום מגעו אמאי פסולה הא בטלי להו תבלין ברוב ואמר רבה בר בר חנה מה טעם הואיל וזר לוקה עליהן בכזית היכי דמי לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור לא מאי כזית דאיכא כזית בכדי אכילת פרס וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא היא ר"ל אין אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותחה הבבלי אלא מאי משום דהיתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותחה הבבלי אלא הגח לכותחה הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס אי בעיניה דקשריף וקאכיל ליה בטלה דעתיה אצל כל אדם ואי משטר קשטר ואכיל לית ביה כזית בכדי אכילת פרס איתיביה שתי קדירות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר תרומה לתוך התרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר תרומה לתוך כו' א"ל הגח לתרומת תבלין דרבנן איתיביה שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם ב' סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו תרומה לתוך תרומה נפלה ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר ליה הגח לתרומה בזמן הזה דרבנן והאי משרת להכי הוא דאתא והאי מיבעי ליה לכדתניא משרת ליתן

לענין חמץ בפסח נמי. לר' יוחנן לא מצי פריך דאיכו לא דריש כל ואם תאמר והא בפרק בתרא דיומא (דף עד.) דריש רבי יוחנן מכל חלב דחלבי שיעור אסור מן התורה ואור"י דלא דריש חלב לאיסורא אבל להתחייב מלקות כמו בכשיעור לא וכן גבי חמץ[א]: ה"ג רש"י **מקום מגעו אמאי פסל הא בטיל ברובא.** ופירש דס"ל השתא דימוע דרבנן[ב] וקשה לריב"ל דמשמע שהשום והשמן בעין מדקתני נגע במקצתן ולא קתני במקצתה[ג] ועוד דתני סיפא אימתי בזמן שהן גוש בקערה אבל אם היה מפוזר טהור ואי פסיל מקום מגעו משום מדומע אדרבה כי הוי מפוזר יש לו להיות מדומע יותר ועוד אמאי פסיל מקום מגעו ותו לא כיון דחייב כמו כולה תרומה על ידי דימוע יפסל הכל או לא יפסל אפילו מקום מגעו דבהדיא איתא הא פלוגתא במסכת טבול יום בעיסה מדומעת ומי שפוסלה פוסלה לגמרי ומי שמכשיר מכשיר לגמרי[ד] וגרלא לר"י כפירוש ר"מ דפירש דמתניתין מיירי שהשום והשמן בעין וכדגרס בכל הספרים מקום מגעו אמאי פסל והא לא הוי כביצה[ה] והואיל דלא מקבל טומאה אלא מדרבנן אית לן למימר דבטלי אגב מקפה כדפירש בפרק כל שעה (לעיל דף לב:)[ו]:

לאו משום דהיתר **מצטרף לאיסור.**

ומטעם דהואיל אם היה מלקט מן השום או מן השמן כזית וילקה עליו ליתי לן למימר שלא מתבטל אגב מקפה כיון שאין דרך אכילה בכך: **דאיכא** כזית **בכדי אכילת פרס.**

מקצין דבשומט (חולין דף לד:)[ז] אמרינן הגח לגזיד הדמע דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס משמע דבסתמא לא הוי כזית בכדי אכילת פרס ויש לומר דהכא קיס ליה דעסקינן בדאית ביה כזית בכדי אכילת פרס ולפירוש ר"ת דמוקי שהשום והשמן בעין אתי שפיר דאי הוי מעורב לא הוי כזית בכדי אכילת פרס[ח]:

אלא מאי היתר וכו'. גרלא דלא גרס ליה דאי גרס ליה אי"כ מאי ס"ד דאתיי לאקשויי כיון דלדידיה נמי קשה אלא לאתיי א"ש דפליגי עליה רבנן דלר"ע דווקא אית ליה היתר מצטרף לאיסור בכל התורה דגמר מנזיר אבל לרבנן דמוקמי משרת לטעם כעיקר לית להו היתר מצטרף לאיסור בשום מקום ועוד דבנזיר בפ' ג' מינים (דף נ.) גרסינן גבי שתי קופות דבסמוך בשלמא לדידי דאמינא היתר מצטרף לאיסור דנפשיי חולין פי' לאתיי הא דהיתר מצטרף לאיסור היינו כשיש מן האיסור יותר מן ההיתר או שנתיסה בשוה אבל כשהיתר רבה על האיסור אין מצטרף ולרב דימי אין היתר מצטרף לאיסור בשום מקום כדמסיק לקמן דהוי מטמא וזיר שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וה"פ א"ה אמאי פליגי רבנן כו' בשלמא לדידי פליגי רבנן משום דר' אליעזר דיש כל ואתא כל לרבות אפילו כשהאיסור מועט ורבנן לא דרשי כל דכשהאיסור מועט אין מצטרף כמו בעלמא אלא לדידך אמאי פליגי וכן גבי קופה ומדוכות אתי שפיר לאתיי:

הגח לתרומת תבלין דרבנן. קשה לרשב"ם כיון דתרומת מבנין דרבנן גבי שום אמאי פסל מקום מגעו ויש לחלק:

איתיביה שתי קופות. ואם תאמר מאי פריך אמאי אמרינן שאני אומר והא פשיטא דבכל מקום מדאורייתא מין במינו בטל ברוב והכא מיירי שרבו חולין על התרומה כיון דסבר השתא דמיירי בתרומה דאורייתא דבדאורייתא בעי רייה אפילו לר' יוחנן בהערל (יבמות דף פב.) ואור"י דבעי למימר בכל עניין אפילו מין בשאינו מינו כגון קמח חיטין בקמח שעורין שאינו ניכר: והוא

ה"ג רש"י **מקום מגעו אמאי פסל הא בטיל ברובא.** ופירש דס"ל השתא דימוע דרבנן[ב] וקשה לריב"ל דמשמע שהשום והשמן בעין מדקתני נגע במקצתן ולא קתני במקצתה[ג] ועוד דתני סיפא אימתי בזמן שהן גוש בקערה אבל אם היה מפוזר טהור ואי פסיל מקום מגעו משום מדומע אדרבה כי הוי מפוזר יש לו להיות מדומע יותר ועוד אמאי פסיל מקום מגעו ותו לא כיון דחייב כמו כולה תרומה על ידי דימוע יפסל הכל או לא יפסל אפילו מקום מגעו דבהדיא איתא הא פלוגתא במסכת טבול יום בעיסה מדומעת ומי שפוסלה פוסלה לגמרי[ד] ומי שמכשיר מכשיר לגמרי[ד] וגרלא לר"י כפירוש ר"מ דפירש דמתניתין מיירי שהשום והשמן בעין וכדגרס בכל הספרים מקום מגעו אמאי פסל והא לא הוי כביצה[ה] והואיל דלא מקבל טומאה אלא מדרבנן אית לן למימר דבטלי אגב מקפה כדפירש בפרק כל שעה (לעיל דף לב:)[ו]:

לאו משום דהיתר **מצטרף לאיסור.**

ומטעם דהואיל אם היה מלקט מן השום או מן השמן כזית וילקה עליו ליתי לן למימר שלא מתבטל אגב מקפה כיון שאין דרך אכילה בכך: **דאיכא** כזית **בכדי אכילת פרס.**

מקצין דבשומט (חולין דף לד:)[ז] אמרינן הגח לגזיד הדמע דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס משמע דבסתמא לא הוי כזית בכדי אכילת פרס ויש לומר דהכא קיס ליה דעסקינן בדאית ביה כזית בכדי אכילת פרס ולפירוש ר"ת דמוקי שהשום והשמן בעין אתי שפיר דאי הוי מעורב לא הוי כזית בכדי אכילת פרס[ח]:

אלא מאי היתר וכו'. גרלא דלא גרס ליה דאי גרס ליה אי"כ מאי ס"ד דאתיי לאקשויי כיון דלדידיה נמי קשה אלא לאתיי א"ש דפליגי עליה רבנן דלר"ע דווקא אית ליה היתר מצטרף לאיסור בכל התורה דגמר מנזיר אבל לרבנן דמוקמי משרת לטעם כעיקר לית להו היתר מצטרף לאיסור בשום מקום ועוד דבנזיר בפ' ג' מינים (דף נ.) גרסינן גבי שתי קופות דבסמוך בשלמא לדידי דאמינא היתר מצטרף לאיסור דנפשיי חולין פי' לאתיי הא דהיתר מצטרף לאיסור היינו כשיש מן האיסור יותר מן ההיתר או שנתיסה בשוה אבל כשהיתר רבה על האיסור אין מצטרף ולרב דימי אין היתר מצטרף לאיסור בשום מקום כדמסיק לקמן דהוי מטמא וזיר שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וה"פ א"ה אמאי פליגי רבנן כו' בשלמא לדידי פליגי רבנן משום דר' אליעזר דיש כל ואתא כל לרבות אפילו כשהאיסור מועט ורבנן לא דרשי כל דכשהאיסור מועט אין מצטרף כמו בעלמא אלא לדידך אמאי פליגי וכן גבי קופה ומדוכות אתי שפיר לאתיי:

הגח לתרומת תבלין דרבנן. קשה לרשב"ם כיון דתרומת מבנין דרבנן גבי שום אמאי פסל מקום מגעו ויש לחלק:

איתיביה שתי קופות. ואם תאמר מאי פריך אמאי אמרינן שאני אומר והא פשיטא דבכל מקום מדאורייתא מין במינו בטל ברוב והכא מיירי שרבו חולין על התרומה כיון דסבר השתא דמיירי בתרומה דאורייתא דבדאורייתא בעי רייה אפילו לר' יוחנן בהערל (יבמות דף פב.) ואור"י דבעי למימר בכל עניין אפילו מין בשאינו מינו כגון קמח חיטין בקמח שעורין שאינו ניכר: והוא

אפילו חמץ נמי. להא אמרינן[ז] על עירובו בגלח והיינו נמי היתר מצטרף לאיסור: ומשני **אין הכי נמי.** דחמץ בפסח היתר מצטרף לאיסור והאי דנקיט שאור לאפוקי מדאביי דאמר בתמנתות בחות[ח] יש הקטרה בפחות מכזית וחייב בהקטרת שאור כל דהו ולא בעי לירוף ומתרץ לברייתא דלעיל הכי אין לי אלא כזית תלי זית מנין ת"ל כל וליף מינה דיש הקטרה לפחות מכזית קא משמע לן דאין הקטרה ואי איכא לירוף אין ואי לא לא: **נהא שמעתא.** **דר' יוחנן: המקפה.** מבשיל קפוי ועב של תרומה כגון דייסא והשום והשמן המתוגן בו לתבלין היו של חולין: **פסל את.** כל הקדירה דמקפה עיקר וטבול יום פוסל את התרומה: **מקום מגעו אמאי פסל הא בטלו להו תבלין ברובא.** דקא ס"ל דימוע מדרבנן הוא דאסור: **ואמר רבה בר בר חנה.** דימוע מדאורייתא הוא וזר לוקה עליו בכזית משום דיש שם תרומה עלה הלכך לגבי טומאה נמי שם תרומה עלה ומיהו לא תמירא בתרומה עצמה ליפסול את כולן ומ"ט זר לוקה עליו בכזית משום זרות הא לא אכל כזית תרומה לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור: ומשני מאי לוקה בכזית דקאמר כזית בכדי אכילת פרס שאם אכל פרס ממנו שיעור אדרבה ביאיס יש בו כזית תרומה. וקי"ל דכל שיעורי אכילת איסור בין כזית של חלב ודם ובין כותבת דיוס הכפורים מצטרפת אכילת השיעור בכדי שהייה זו שאם אכל כחדגל חלב וזזר ואכל כחדגל עד שהשלים לכזית אם אין מתחילת האכילה ועד סופה יותר משהיית כדי אכילת פרס באכילה בינונית מצטרף והוי כמו שאכלו בבת אחת וחייב. והכא נמי יש כאן תרומה כדי להצטרף כזית באכילת פרס ממנו: **וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא.** בתמיה. הא דאמרי רבנן כזית מצטרף כשיעור שהיית אכילת פרס מי הוי מדאורייתא הלכה למשה מסיני כשאר שיעורין דקא אמרת לוקה ומתרצת משום דאכיל כזית מאיסור בר מהימר: **אמאי פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בכותח.** נהי נמי דלא דרשי כל גרגות עירובו הא אכיל מיהא מאיסור כזית בכדי אכילת פרס: **ואלא מאי.** סבירא לך האי לוקה דרבה משום דהיתר מצטרף לאיסור ובחד כזית קאמר דלקי: **סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה.** יצטרף כזית לאיסור ולימייב: **אלא גרס:** הגח לכותחה הבבלי. דלא אכיל כזית מן החמץ כשיעור שהיית אכילת פרס דהא כותח אינו עשוי לאכול אלא לטבל ואי מתרמי ואכיל ליה ממש דהשתא איכא כזית ממהר להצטרף כשיעור אכילת פרס ממנו: **בטלה דעתו.** ולא אכילה היא לחיובי עלה: **ואי מישער קא שער.** מטבל בתוכו כדרכו ליכא כזית מן החמץ בכדי שהיית אכילת פרס שכשאכל כדי אכילת פרס ממה שטיבל בתוכו לא אכל מן הכותח אלא מעט או שני זיתים או אדרבה ובהוה פורתא ליכא מן החמץ כזית. ושכר המדי נמי אף על גב דשתי ליה בעיניה מיהו אין לך שותה ג' וג' כוסות שלא יפקיע וישהה בינתיים הלכך בכדי שהיית אכילת פרס לא שתי כזית מן החמץ לבד מן המים ושאר התערובת שסתם שכר עיקרו מן התמרים או מתאנים אלא שבמדי מערב עמהם מי שעורין קלת: **פרס.** הוא חצי ככר ששיערו בו עירובי תחומים שהוא מזון שתי סעודות וחציו לבית המנוגע לטמא בגדים אם יש בה כדי אכילתו שנתנה תורה שיעור שהייתו כדי סעודה דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו והלכה למשה מסיני דחצי ככר של שמונה ביצים הוא סעודה: **שתי מדוכות.** שהתבלין נידוכין בתוכן פלפלין וזנגביל: **אלו לפוך אלו.** ממדוכות לתוך הקדירות: **מופרין.** קדירות חולין לזר: **היכי אמרינן שאני אומר.** ותלינן לקולא בעון מיתה ודילמא תרומה לתוך חולין נפל וכי אכיל לה איכא כזית תרומה באכילת פרס אלא שמע מינה אי נמי ולאי נפל לא מייחב משום כזית בכדי אכילת פרס אלא מדרבנן וכי מספקא לן תלינן לקולא: במסכת מזיר [לו:] גרסינן **ואלא מאי היתר מצטרף לאיסור היכי אמר שאני אומר אלא הגח לכותחא בבבלי דמדרבנן.** דלהשתא דגבל מילושך ולהכי כתיב [דבריס ימ]: **קופות.** גדולות ובתוכן דגן דהוא תרומה לאורייתא: ליתן

ז א מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה ב:
ח ב מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הי"ב:
ט ג שם הל' יג:
י ד מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הל' ח:
יא ה מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' כו סמג עשין קלג טוש"ע י"ד סימן שלח סעיף ב:
יב ו מיי' פ"ב מהלכות מיר הלכה ד:

מוסף תוספות

א. מרבי חצי שיעור לאיסורא. תוס' הלא"ם. ב. כלומר דמדאורייתא חד בתרי בטיל והא דתרומה בחד ומאה דרבנן הוא. תוס' מיר לו. ג. והיאך יבטל דבר שהוא בעין. תוס' שלמ"ה. ד. וליכא מאן דמפליג בין מקום לשאינו מקום מגעו. תוס' הלא"ם. ה. ופחות מכביצה אוכלין אינו מקבל טומאה כדפירש ר"ת (לעיל לג:). תוס' ר"פ. ו. דבעינן ר"ש לא ישרה זאת הגרוסא שבכמה מקומות פי' שאוכל מקבל טומאה אפי' בכל שהוא. תוס' מיר סט. ז. והיינו ההיא דפרק השוחט. מי' הכ"ן.

רבינו חננאל

ושנינן אדיין הני כלהו היתר מצטרף לאיסור נינהו, מיהו לא הזכיר זעירי השאור לבדו אלא לאפוקי מדאביי דאמר יש הקטרה בפחות מכזית, אתא זעירי לאשמועינן דאין הקטרה בפחות מכזית ובעי צירוף להשלימו. אקשינן לר' אבהו, ולר' יוחנן ליכא מידי אחרינא דהיתר מצטרף לאיסור, והתניא מקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקצת לא פסל אלא מקום מגעו, והדינן בה אפילו מקום מגעו במקפה אמאי פסול. ואמרי משמיה דר' יוחנן הואיל וזר לוקה על המקפה בכזית, מאי לאו משום דמקפה שהיא היתר מצטרפת לשום ולשמן שהן איסור ונעשית המקפה כלה איסור, לפיכך זר האוכל ממנה לוקה, אלמא לרבי יוחנן איכא דברים אחרים דהיתר מצטרף לאיסור מדאורייתא. ושנינן לעולם לית ליה, והכא כגון דאיכא במקפה שאכל הזר, יש בה באותה אכילה כזית מן השום והשמן של תרומה, ומצטרף השום והשמן ונעשו כזית, ולפיכך לוקה. שאינו לוקה אלא על התרומה ולא על המקפה. ושיעור אכילה שמצטרפת מעט מעט עד שמצטרפין לכזית בכדי אכילת פרס, דתניא אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה שיעור כדי אכילת פרס מצטרפין, וכמה היא כדי אכילת פרס, מצאנו ששיעור רבי שיעור חצי פרס, כמה שיעורו שני ביצים ואחד מעשרים בביצה, נמצא הפרס ארבעה ביצים ואחד מעשרה בכביצה. ומפורש בעירובין פרק כיצד משתתפין בתחומין. ואקשינן אי הכי בכותח הבבלי נמי נימא איכא כזית אוכל מקומניתא דאומא בכדי אכילת פרס, ואמאי פליגי רבנן ואמרי בולא כלום. ואמרינן שאני כותח הבבלי דלא משכחת ביה כזית בכדי אכילת פרס, אי דקשריף ואכיל כותח, כגון אכילת הביצה בטלה דעתו, כלומר אין זה דרך ארץ, ואי דקא

שטר ואכיל שהוא כעין טבילת פת במרק, ליכא כזית מקומניתא דאומא כשיעור שעה כדי שיאכל אדם פרס, ואם הוא יותר מזה השיעור אין מצטרפין וראשון ראשון בטלי. ומתבינן מיהא שתי קדירות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי מדוכות באחת בבלין של תרומה כו'. ושנינן הגח לתרומת תבלין דאינה מן התורה, לפי שאינם מיני תבואות. ומותבינן תוב שתי קופות של חולין ושל תרומה, ולפניהם שתי סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין, שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו, ואי כזית בכדי אכילת פרס מדאורייתא מצטרף, כל ספק דאורייתא לחומרא, אמאי תאני שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו נמצא מיקל. ומשנינן כי תניא ההיא בתרומה בזמן הזה שהיא מדרבנן. ואקשינן מדרך אחרת ומשרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא, ההוא מיבעי ליה לכדתניא משרת

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות